

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-85.1-26>

УДК 070:314.15

Хороб С.С.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЕМІГРАЦІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА У КОЛУМНІСТИЦІ ТАНІ МАЛЯРЧУК (НА МАТЕРІАЛІ АВТОРСЬКИХ КОЛОНОК НА «DEUTSCHE WELLE»)

Анотація. Доведено, що публіцистична діяльність Тані Малярчук відзначена певним типом мислення, яке характерне для митця-емігранта. Відзначено, що через жанр колонки можна дослідити своєрідність вираження і формування авторського «я» у такого типу журналістських публікаціях. Виявлено, що позиція Тані Малярчук у публіцистичних текстах еволюціонує: то через об'єктивне до суб'єктивного висловлення, то від стереотипного до по-новому інтерпретованого судження, то навпаки – через власний досвід до загальних висновків, які проектує на тенденції сучасного життя в Україні. Проаналізовано особливості вибору і специфіку подачі тематики у журналістських колонках авторки на «Deutsche Welle», адже вони позначені процесом еміграції, місцем проживання і відповідно іншою перспективою на інтерпретацію українських подій.

Ключові слова: авторська колонка, еміграційна публіцистика, проблематика тексту, тип мислення.

Khorob Solomiia

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

EMIGRATION ISSUES IN THE COLUMNIST WORK OF TANIA MALIARCHUK (BASED ON THE AUTHOR'S COLUMNS IN "DEUTSCHE WELLE")

Summary. The paper has proved that Tania Mariarchuk's journalistic and publicist activity is marked by a certain way of thinking, which is characteristic of an emigrant artist. It argues noted that the genre of the column study makes it possible to identify and explore the originality of the expression and formation of the author's "I" in this type of journalistic publications. The aim of this paper is to identify peculiarities of the formation of the process of interpretation of Ukrainian socio-political problems from the perspective of abroad, as well as to single out the emigrational position and issues in the columns written by Tania Maliarchuk (the materials taken from the "Deutsche Welle" website). The following approaches are pursued while interpreting the problematic level of journalism of Tania Maliarchuk: hermeneutic (the researcher's own analysis of the author's columns with the theoretical aspect of the issue taken into account), comparative (comparison of the work with that of modern Ukrainian publicists, journalists or intellectuals), comparative-historical (usage of Yurii Sherekh's works in the process of study of the emigrational prose of the writer). Tania Malyarchuk's journalistic activity is diverse at the thematic and problem levels. The columnist reflects on current issues from various aspects: philosophical interpretation, writing about family traditions, perception of time, love, their origin; inscription of the Ukrainian issue in European or world contexts, contemplating about refugees, historical memory or the concept of peace in wartime; interpretation of the national – movement, affiliation or identity. The specifics of the selection and presentation of certain topics can be explained with the view on the process of emigration, place of residence and, accordingly, a different perspective of the analysis of Ukrainian events. When interpreting certain topics, Tania Maliarchuk's position tends to change: she is either a detached and emotionless author, or a sentimental one. Sometimes it goes all way from objective theses, stereotypes to subjective, personal traumas or conclusions, which she projects on society, and vice versa through the personal to the general. Tania Maliarchuk is famous primarily as a writer, and while her literary works have already been subject to scientific research, her journalistic activities, including the author's columns on the Deutsche Welle website, have not yet been the subject of scientific reflection. Therefore, this study is relevant and marked by novelty. This scientific article can be the basis for further in-depth analysis of the author's strategies in journalism, the peculiarities of columns, emigration issues or the close relationship between art and journalism.

Keywords: author's column, emigrational journalism, problems of the text, type of thinking.

Постановка проблеми. Явище еміграції припатаманне багатьом народам. Причини цього феномену є абсолютно неоднорідними – політичні, релігійні, соціальні, економічні тощо. Не кажучи вже про вимушений чи добровільний особистісний вибір. Маючи справу з різними хвилями еміграційного процесу українців, починаючи з кінця XIX століття, мається на увазі здебільшого про вимушений крок переселення. Сьогодні ж передовсім йдеться про добровільний вибір. Однак менш проблемним питання сучасної еміграції від цього не стає. Українці, які проживають за межами власної країни, є важливими учасниками різних державних процесів у ній. Проте це твердження викликає обговорення у дослідників, адже усвідомлюємо різну міру впливу та дотичність до багатьох суспільно-важливих аспектів державотворення. Ви-

дається, що найкраще підсумував цю особливість діаспорний вчений Юрій Шерех: «А насправді є в сучасні два малі ми – одне на Україні, друге – поза нею. Статистично ці два ми, скажімо ми¹ і ми², не співмірні, це слон і цуцик, але в сенсі культурних вартостей ця нерівність меншає» [9, с. 24]. Таким чином, знаний дослідник наголошує, що основою для розуміння еміграційних, діаспорних і материкових процесів – це взаємодоповнюваність.

Публіцистика в період державних зрушень, змін є доволі «активною» і затребуваною. Серед численних українських колумністів, есеїстів чи блогерів, які інтерпретують тенденції різних аспектів життя країни, є публіцистична діяльність, написана за кордоном. І власне цей аспект, на нашу думку, цілком представляє еміграційну проблематику через медіасферу.

У запропонованій статті предметом дослідження є специфіка публіцистичного мислення, формування «порядку денного» у колумністці Тані Малярчук. А те, що вона аналізує сучасний соціокультурний зріз тенденцій в Україні, проживаючи тривалий час в Австрії, наклало свій відбиток на її творчу манеру як публіциста, так і письменниці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

При написанні статті користуємося в основному теоретичними напрацюваннями, з одного боку – теорії еміграції, з іншого – теорії публіцистики (конкретніше, колумністики). Оскільки предмет статті не вузькоспеціалізований, то науковими джерелами є дослідження з різних сфер – журналістики, філології, історії, політології тощо. Людмила Скорина у навчальному посібнику «Література та літературознавство української діаспори» [8] формує декілька загальних важливих аспектів даної проблеми. По-перше, досі відсутнє ґрунтовне дослідження, що формує цілісне уявлення про еміграцію. По-друге, існує потреба вироблення спільних критеріїв, підходів, термінологічних дефініцій, а також класифікацій явищ еміграції. По-третє, назріла проблема зарахування до переліку діаспори тих творчих особистостей, чия художньо-публіцистична манера сформувалася в межах України. По-четверте, необхідно враховувати доцільність розгляду еміграційних процесів окремо від материкових і навпаки. Всеволод Ісаїв аналізує діаспорну ідентичність та ставлення на сучасному етапі, на початку ХХ століття, до емігрантів. Дослідник також звертає увагу на процеси становлення та формування уже нових генерацій в українському зарубіжжі, адже «кожне нове покоління асимілює культуру, вартості та спосіб думання доволишнього неукраїнського суспільства, частиною якого вони мусять бути, але водночас чимало з-поміж них меншою чи більшою мірою, в тій чи іншій формі зберігають українську ідентичність» [1, с. 2]. Уже згадуваний Юрій Шерех у праці «МИ і ми» детально досліджує рецепцію еміграції в Україні, починаючи від Другої світової війни, та виводить причини (насамперед політичні) формування специфічного ставлення, яке ще й до сьогодні побутує. Психологічні бар'єри між тими, хто виїздив і тими, хто залишався, заклали підвалини для певного сприйняття діаспори. Згодом «на Україні ідея і дуже практична програма відгородження від Заходу, «кордону на замку» і для людей і для ідей втілювалася (...) і в створення карикатурного образу «безрідного космополіта» [9, с. 26]. Вчений аналізує факти свідомого, насамперед культурного, відгородження діаспорян і людей, які проживали на території України. На сучасному етапі, звичайно, до еміграції маємо інше ставлення, але ще й досі ми «пожинаємо» закладену колись тезу про відсторонених і байдужих громадян, які покинули свою державу. Власне, Таня Малярчук певною мірою також зачіпає цю тему на психологічному рівні у своїй колонці «Така нестерпна рідна чужина», про що йтиметься в подальшому викладі матеріалу.

Предметом наукового зацікавлення є особливості публіцистичного мислення, своєрідність погляду колумніста, який проживає за кордоном. Відтак оприявнюється проблема співвіднесеності

території мешкання авторки та процесу інтерпретації нею подій у власній країні. Жанр колонки, на наш погляд, найкраще «дозволяє» простежити та вивчити цю специфіку, адже вона позначена яскраво вираженою авторською позицією та присутністю в тексті. Оскільки осмислення колумністики в Україні розпочалося відносно недавно, то відзначаємо, що повне, ґрунтовне дослідження цього явища ще попереду. Серед науковців, які вивчали специфіку колонки – Гаврилюк І., Галич В., Гурч А., Калинюк Х., Кройчик Л., Михайлич І., Морозова О., Шебеліст С. тощо. Основні ознаки і критерії даного жанру (не беручи до уваги зовнішні, суто формальні риси) – це суб'єктивізм, ефект присутності, монофонічна позиція, полемічність, оперативність, інтерпретація.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наукових публікацій саме про публіцистичну діяльність Тані Малярчук ще немає. Проте дослідження літературного аспекту її творчості (Бриних М., Матіяш Б., Михед О., Москалець К., Харчук Р.) може стати вихідною точкою при аналізі її колумністики. Адже проблематика, яку піднімає Таня Малярчук, так чи інакше оприявлюється в усій її діяльності. Тому науковий аналіз її колумністики є актуальним, потрібним та позначеним новизною.

Мета статті – проаналізувати специфіку формування еміграційної проблематики Тані Малярчук на прикладі авторських колонок на сайті «Deutsche Welle» (далі – «DW»).

Виклад основного матеріалу. Авторську колонку на сайті «DW» видання позиціонує як спеціальний проект, у який редакція запрошує відомих українських інтелектуалів. Їхнє завдання – подати власний погляд на події, тенденції українського суспільно-політичного чи культурного життя. Серед авторів найбільше можна зустріти письменників – Юрія Андруховича, Катерину Бабкіну, Сергія Жадана, Оксану Забужко, Володимира Рафеєнко, Наталку Сняданко та ще декілька помітних літературних постатей. Видається, що такі колонки та ще й з такою переліком художників слова, можна відшукати принаймні ще у декількох українських ЗМІ. Проте варто наголосити, первинно «DW» – це німецька міжнародна телерадіокомпанія, яка має свої сайти на багатьох мовах світу, зокрема й українською, і, відповідно, з фокусом на ту чи іншу країну. Тому особливістю цього інтернет-сайту є погляд, власне, з Європи на Україну. І автори – Ірена Карпа, Андрій Курков, Катерина Калитко чи Таня Малярчук – якраз і формують цей погляд «з-зовні», який дуже вдало взаємодоповнюється з розмислами інтелектуалів «з середини» країни. Таким чином, колумністика «DW» намагається всеохопно представляти актуальні дискурси на різні аспекти українського суспільного життя. Публіцистика Тані Малярчук є якраз одним із найяскравіших прикладів еміграційної тематики.

Головною проблематикою колонки «Така нестерпна рідна чужина» (дата публікації 20.03.2018) є різноманіття емігрантів. Таня Малярчук подає незвичну точку зору щодо ідентифікації українців за кордоном, адже стереотипно ознакою виступає акцент, стиль вбрання чи певна поведінка тощо. У колонці ж критерієм віднесення до певної нації – є материнська мова. Однак

авторка не вдається до сентиментів, а пояснює: «Багаторічне вимовляння тих самих звуків формує риси обличчя, які мозок сприймає як рідні. Маркером є (...) форма щелепи, міміка, географія зморшок, усмішка, спосіб примружування очей» [7]. Такий опис підтверджує в ній позицію докладного, дещо відстороненого, спостерігача. Таня Малярчук класифікує різні групи емігрантів – за мірою ностальгії, за причиною еміграції, за ступенем інтеграції, за специфікою поведінки та взаємодією з іншими переселенцями. Безумовно, що такі поділи є умовними, але їх може дозволити собі автор у колонці, адже суть у тому, що емігранти – це абсолютно поліаспектне явище, тому така своєрідна «авторська гра» у дослідженні добре підкреслює цей феномен. Прикметно, що Таня Малярчук подає життєві історії, приклади на кожну групу без надмірної емоційності чи пафосу, що нерідко можна ще прочитати в художній літературі чи в журналістських статтях, або побачити в телевізійних сюжетах.

Тому Таня Малярчук завершує свою колонку так: «Є змішані групи, проміжні, перехідні. Є винятки, позитивні й негативні. Без сумніву, всі вони щось втратили, ці емігранти. Без сумніву, всі вони здобули щось нове. (...) Якщо ви серед тих, хто мріє про еміграцію, прошу, вибирайте зручну категорію. Моя мене, здається, вже знайшла» [7]. Очевидно, що тільки з тієї ж самої позиції (тобто емігранта) можна вибудувати такий погляд на закордонних українців.

Наступна важлива тема в публіцистичній діяльності Тані Малярчук – це власне національне сприйняття (колонка «Двері, які можна відчинити», дата публікації 10.04.2017). Цією проблематикою авторка вписується не тільки в український, а й великий європейський контекст. Адже останнім часом все частіше проводяться публічні дискусії чи наукові конференції щодо важливості/неважливості/згубності історичної пам'яті народу. Після II світової війни до сьогодення європейський інтелектуальний соціокультурний простір намагається відрефлексувати трагедії, які відбулися з людством в XX столітті. Українці через різні обставини (здебільшого політичні) не могли вголос говорити про свої пережиті травми, про себе і до себе самих. Відтак міцно укріпився комплекс жертви в українського народу, який навіть сьогодні, маючи можливість обговорити своє минуле, не хоче або й не вміє це робити. Тому безапеляційна теза Тані Малярчук – «Український – не означає ідеальний» – не сприймається без застережень, незважаючи на аргументовані пояснення.

Починаючи інтерпретувати цю тему, колумністка пише про потребу символіки на означення абстрактних речей. Її вибір – образ скажених собак на позначення трагічного минулого, непроговорених травм і відтак комплексів. Однак вона одразу ж зазначає, що так само, як людська свідомість потребує приземлених пояснень чи аналогій щодо ефемерних фактів, згодом ця наочність «ув'язнює у своїх смислах і не дає розвиватися далі» [5]. Тому процес інтерпретації і перепрочитування символів, стереотипів і контекстів повинен постійно супроводжувати сучасне модерне суспільство в усіх його аспектах, якщо воно прагне сталого розвитку та реформування. І те, що ця тема доволі часто зринає у статтях, колон-

ках, блогах чи виступах відомих інтелектуалів, журналістів, фахівців своєї справи, свідчить про присутність і актуальність даної проблематики для України. Неодноразово питання історичної пам'яті у медіапросторі піднімали провідні історики Ярослав Грицак (блог на «Новое время») чи Олександр Зінченко (програма «Розсекречена історія» на каналі UA: Перший), журналіст Юрій Макаров (колонки у часописі «Український тиждень») чи письменник Юрій Винничук (дискурси в інтернет-виданні «Збруч») тощо.

Важливим проблемним сприйняттям, на думку Тані Малярчук, є теза – «українське як трагічне». Це найбільш усталена думка для пересічного громадянина України, адже першим, що спадає про українство як платформу – «два найчастіше повторювані стереотипи: рабство і героїзм». «Вони, по суті, не можливі одне без одного, бо якби народ був менш рабським, не потребував би окремих героїв, раби живляться кров'ю своїх сміливців» [5]. Колумністка відзначає, що сьогодні такий погляд є не достатній. Адже, зокрема у європейській свідомості, переважає позиція щодо різноманіття символіки, яка має асоціюватися з власним народом чи країною. І насамперед з позитивним підтекстом, бо саможертвоність, а відтак і героїзм як центральні уособлення нації – це, по суті, є виявом колоніальної хворобливої свідомості і сприйняття. Вдалою ілюстрацією цієї риси, на нашу думку, є рецепція Тараса Шевченка, життєвий і творчий шлях якого мав би бути прикладом історії неймовірного успіху і власної реалізації попри абсолютно несприятливі умови. Однак частіше ми говоримо про його «жертву і страждання задля України», аніж про його творчу унікальність.

Наступна шаблонна позиція – «віра в ідеальну Україну, ідеально українську, ідеально україномовну, яка колись існувала і яку, у нас вкрали» [5]. Можливо, це найбільш проблемний стереотип. Адже це витворення ефемерного щасливого минулого, якого насправді в Україні (за вищенаведеними критеріями) ніколи не було. Надто переймаючись такими ілюзіями, дуже легко не помітити, якою ж є твоя країна сьогодні насправді. На таку рису українців свого часу гостро, в сатиричному стилі, звернув увагу журналіст Олександр Кривенко у своїй все ще актуальній статті «Маргінальна моя Україна»: «Вишневі садки лишилося обмаль, хрущів нема взагалі, зуб оселедцем уже давно не є ознакою приналежності до певної соціальної касты, чорнобриві кохаються з москалями, турка воювати не треба. Сьогоднішня Україна подібна на колишню, плекану уявою, приблизно так само, як сьогоднішня Франція – на королівство якогось з Людовиків» [3].

Зрозуміла річ, що ідеалізація свого минулого характерна без винятків для всіх людей і народів. Але проблема в тому – чи ми усвідомлюємо, що живемо утопічним минулим? Сміємо припустити, що ця тема органічно впливає з письменницької діяльності Тані Малярчук, адже у 2016 вийшла друком книга «Забуття», де центральною темою є усвідомлений вибір національної самоідентифікації, а одним із головних героїв – поляк В'ячеслав Липинський, який вирішив бути частиною іншого (українського) наро-

ду. Як творча постать, яка проживає за межами рідної країни за власним бажанням (не з економічних чи політичних причин), зрозуміло, виходячи з тем, які вона піднімає, сприйняття свого рідного національного піддається нею новій інтерпретації і, що важливо, в новому контексті.

Відтак кожний спростований чи переосмислений стереотип підводить авторкою до думки про відмову від ідеалізації будь чого, а в даному випадку національного і національної приналежності. Тому сприйняття думки – «український не означає непорочний, винятковий чи ідеальний, рідний – так, але не ідеальний» [5] – буде свідченням дорослішання українців як нації.

Тему комплексу жертви Таня Малярчук більше розкриває у колонці «Жертва хоче знати» (дата – 14.07.2015). Передісторія до написання цієї публікації – розмова з німецькою письменницею, яка у ході розмови про II світову війну сказала: «Українці були не тільки жертвами, а й злочинцями», а згодом «Німеччина також була жертвою» [6]. Реакція колумністки передбачувана і нами зрозуміла: «Я лютую, коли про неї думаю, а тепер, коли майже те саме на кожному кроці повторює російська пропаганда, лютую подвійно. Чому всім так кортить поробити українців злочинцями? І чому мені так кортить всіма силами це заперечити?» [6]. Однак співрозмовниці розповідає про незнану для авторки подію – факт вибачення канцлера Західної Німеччини у Варшаві 1970 року, після якого стосунки між державами в Європі почали змінюватися. Це дуже актуальна частина європейської історії, яка, на жаль, ще не набула масового поширення в Україні. Хоча політичні події свого часу давали всі підстави для розгортання цілого обговорення на тему вибачень за минуле. Ярослав Грицак розмірковував у своєму блозі про цей аспект після вибачень Петра Порошенка у Ізраїлі («Історія вибачень» [2]), вказуючи, що це справді важливий крок для майбутнього країни, якщо вона хоче далі рухати в європейському напрямку. Як історик, він навіть безліч подібних фактів щодо процесу усвідомлення власної відповідальності перед своїм минулим. Зазвичай, позиція автора у публіцистичному тексті є повністю розкритою, але колонку «Жертва хоче знати» Таня Малярчук завершує значною кількістю запитань: «Найгірше в ролі жертви (...) знову і знову переживати колишні невдачі, не роблячи висновків. Хіба те, що відбувається з Україною зараз, вже не було раніше?» [6]

Не менш актуальною є проблема біженців. У колонці «Біжи, Абаді, біжи» (дата публікації – 17.09.2015) Таня Малярчук подає історію вихідця з Сирії, який намагається влаштуватися у якійсь із країн Європи. Що характерно – знайомство авторки з героєм колонки відбулося на Західному вокзалі у Відні, і те, як авторка аналізує цю про-

блему, – притаманно більше саме європейцям, аніж українцям. «Як би він не старався, він все одно мало кому тут сподобається (...). Для певної частини Європи Абаді – мусульманин і потенційний терорист, підступний хитрун, який прокрадається в «нашу» Європу, щоб перетворити її на одну велику мечеть (...). Для певної частини Європи Абаді – це злість і морок, це страх бути поглинутим, це страх зникнути під навалюю новітніх варварів» [4].

Важливо, що місцями авторка через певну подачу матеріалу робила алюзії на відповідні українські події: «(...) диктатори добровільно не залишають трон. Їх або скинеш, або мучся і не скавули. Як скинеш, то не факт, що стане ліпше, але як нічого не робитимеш, то ліпше не стане ніколи (...). Я знову розуміюче киваю головою і вклинюю щось про Януковича і побиття студентів» [4]. Таким чином, тема навали мусульманських біженців у Європі корелюється з темою вимушених внутрішньопереміщених осіб зі Сходу України, протести проти диктатора Асада в 2011 в Сирії – з майданом проти політики Януковича в 2013. Отже, у авторки уже формується інтерпретація проблем у контексті свого нового простору (у даному випадку – Австрії, ширше – Центральної Європи), однак завжди і доречно перекидаються містки на українські події та проблематику. Видається, що такої позиції сучасному медіа-простору нині дещо бракує, бо щоб об'єктивніше оцінити своє теперішнє становище, потрібно розширювати своє розуміння процесів і їхній контекст.

Висновки. Публіцистична діяльність Тані Малярчук різнопланова на тематичному і проблемному рівнях. Починаючи публікуватися на сайті «Deutsche Welle» від 2015 до сьогодні, колумністка розмірковує на актуальні проблеми з різних аспектів: у філософському протрактуванні – про родинні традиції, сприйняття часу («Абись-мо дочекали»), любові («Здається її не існує»), свого походження («Фантомний біль орхідей»); вписування українського питання у європейський чи світовий контексти – про біженців («Біжи, Абаді, біжи»), історичну пам'ять («Жертва хоче знати») чи поняття миру у військовий час («Мир і мир»); інтерпретація національного – руху («Тарахнемо шапкою об землю»), приналежності («Така нестерпна рідна чужина») чи ідентичності («Двері, які можна відчинити»). Специфіка вибору і подачі певних тем позначена процесом еміграції, місцем проживання і відповідно іншою точкою перспективи на аналіз українських подій. При інтерпретації певних тем позиція Тані Малярчук як авторки змінюється – то відсторонена і беземоційна, то сентиментальна; то через загальні, об'єктивні тези, стереотипи до суб'єктивних, особистих травм чи висновків, які і проєктує на суспільство.

Список літератури:

1. Ісаїв В. Альтернативи діаспорної ідентичності. *Критика*. 2002. № 1–2. С. 2–4.
2. Грицак Я. Історія вибачень. *Новое время*. 2016. № 3. URL: <https://magazine.nv.ua/ukr/journal/2649-journal-no-3/istoriya-izvinenij-3.html>
3. Кривенко О. Маргінальна моя Україна. *Історична правда*. 2013. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/4da04cf17ec0e/>
4. Малярчук М. Біжи, Абаді, біжи. *Deutsche Welle*. 2015. URL: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-біжи-абаді-біжи/a-18719093>

5. Малярчук Т. Двері, які можна відчинити. *Deutsche Welle*. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-двері-які-можна-відчинити/a-38352059>
6. Малярчук Т. Жертва хоче знати. *Deutsche Welle*. 2015. URL: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-жертва-хоче-знати/a-18582300>
7. Малярчук Т. Така нестерпна рідна чужина. *Deutsche Welle*. 2018. URL: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-така-нестерпна-рідна-чужина/a-42791045>
8. Скорина Л. Література та літературознавство української діаспори. Курс лекцій. 2-ге, доповн. Черкаси : Брама-Україна, 2005. 384 с.
9. Шерех Ю. Ми і ми. Замість автобіографії. *Поза книжками і з книжок*. Київ : «Вид-во «Час», 1998. 456 с.

References:

1. Isayiv, V. (2002). Alternatyvy diaspornoi identychnosti [Alternatives to the identity of diaspora]. *Krytyka* [Criticism], no. 1–2, pp. 2–4.
2. Hrytsak, Y. (2016). Istoriia vybachen [The history of apology]. *Novoe vremya* [New time] (electronic journal), no. 3. Available at: <https://magazine.nv.ua/ukr/journal/2649-journal-no-3/istoriya-izvinenij-3.html> (accessed 30 July 2020).
3. Krivenko, O. (2013). Marginalna moja Ukraina [My marginal Ukraine]. *Istorychna Pravda* [Historical truth]. Available at: <https://www.istpravda.com.ua/columns/4da04cf17ec0e/> (accessed 30 July 2020).
4. Maliarchuk, T. (2015). Bizhy, Abadi, bizhy [Run, Abadi, run]. *Deutsche Welle*. Available at: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-біжи-абаді-біжи/a-18719093> (accessed 30 July 2020).
5. Maliarchuk, T. (2017). Dveri, yaki mozhna vidchynuty [Doors one can open] *Deutsche Welle*. Available at: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-двері-які-можна-відчинити/a-38352059> (accessed 30 July 2020).
6. Maliarchuk, T. Zhertva khoche znaty [The victim wants to know]. *Deutsche Welle*. Available at: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-жертва-хоче-знати/a-18582300> (accessed 30 July 2020).
7. Maliarchuk, T. Така нестерпна рідна чужина [Such an intolerably native foreign land]. *Deutsche Welle*. Available at: <https://www.dw.com/uk/таня-малярчук-така-нестерпна-рідна-чужина/a-42791045> (accessed 30 July 2020).
8. Skoryna, L. (2005). Literatura i literaturoznavstvo ukrayinskoyi diaspori [Literature and literary studies of the Ukrainian diaspora]. Cherkasy: Brahma. (in Ukrainian)
9. Sherekh, Y. (1998). My i my [We and we]. *Poza knyzhkamy i z knyzhok* [Outside of books and from books]. Kyiv: Chas. (in Ukrainian)